

LEGAL INSIGHT

ΤΟ "COLPO GROSSO" ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Γιώργος Ψαράκης
ΜΔΕ, LL.M., PgCert

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις σήμερα είναι η διόγκωση του χρέους τους προς τα πιστωτικά ιδρύματα. Μεγάλο μέρος αυτού του προβλήματος πηγάζει από την αύξηση ή διατήρηση αμετάβλητων των επιτοκίων χορήγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων την δεκαετία 2009-2018. Στο παρόν άρθρο αναλύεται το πρόβλημα σε σχέση με την παράνομη και καταχρηστική πρακτική τραπεζών να μεταβάλλουν τα επιτόκια δανεισμού βάσει αόριστων και μη δυνάμενων να ελεγχθούν κριτηρίων.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2018

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις σήμερα είναι η διόγκωση του χρέους τους προς τα πιστωτικά ιδρύματα. Μεγάλο μέρος αυτού του προβλήματος πηγάζει από την αύξηση ή διατήρηση αμετάβλητων των επιτοκίων χορήγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων την δεκαετία 2009-2018. **Αν και τα βασικά επιτόκια αναφοράς (EKT, EURIBOR) μειωνόντουσαν συνεχώς ήδη από τα τέλη του 2008, τα επιτόκια επιχειρηματικών χορηγήσεων των τραπεζών ακολουθούσαν σε άλλες περιπτώσεις σταθερή και σε άλλες ακόμα και αντίστροφη πορεία.** Αυτό έχει φυσικά ως αποτέλεσμα σήμερα να ζητείται από τις επιχειρήσεις να ρυθμίσουν ποσά τα οποία είναι δυσανάλογα του πραγματικού κόστους δανεισμού τους και σε κάθε περίπτωση αντίθετα με το εποπτικό δίκαιο των τραπεζών και το δίκαιο προστασίας του καταναλωτή-δανειολήπτη. Ειδικότερα:

1. Σύμφωνα με σχετική απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος του 2004 (ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ 178/19-7-2004), όλα τα πιστωτικά ιδρύματα θα έπρεπε να εφαρμόζουν στα δάνεια κυμαινόμενων επιτοκίων, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών δανείων, δείκτες επιτοκιακού χαρακτήρα, ευρέως διαδεδομένους και σε συνάρτηση με τις χρηματοδοτικές ανάγκες των τραπεζών, με παράδειγμα τα παρεμβατικά επιτόκια της EKT, Euribor, απόδοση ομολόγων, βραχυπρόθεσμων τίτλων κοκ. Οι δείκτες αυτοί μπορούσαν να τεθούν ως επιτόκιο βάσης πάνω στο οποίο υπήρχε η δυνατότητα να συμφωνηθεί όποιο περιθώριο επιθυμούσαν τα συμβαλλόμενα μέρη. **Επομένως αν ένα επιχειρηματικό δάνειο χορηγούνταν με κυμαινόμενο επιτόκιο Euribor3m + 3% περιθώριο π.χ., ο δανειολήπτης ήταν σε θέση κάθε μέρα να ελέγξει και μόνος του το τρέχον επιτόκιο της σύμβασής του ανατρέχοντας απλώς σε μια οικονομική εφημερίδα για να μάθει το Euribor3m και προσθέτοντας κατόπιν το περιθώριο του 3%.** Τα πιστωτικά ιδρύματα ωστόσο, κατά το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος τους, αγνόησαν την υποχρεωτική αυτή απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος και συνέχιζαν να εφαρμόζουν τα δικά τους επιτόκια ως επιτόκια βάσης του κυμαινόμενου επιτοκίου. Άλλες τράπεζες το τιτλοφορούσαν "Βασικό Επιτόκιο Χορηγήσεων", άλλες "Βασικό Επιτόκιο Χρηματοδοτήσεων" κοκ. **Η λογική ήταν η εξής: κάθε τράπεζα διαμόρφωνε ανά τακτά χρονικά διαστήματα το δικό της επιτόκιο βάσης, κατά την δική της ανέλεγκτη κρίση, βάσει του οποίου μεταβαλλόταν το κυμαινόμενο επιτόκιο όλων των επιχειρηματικών δανείων.** Αυξάνοντας λ.χ. 0,5% το επιτόκιο βάσης η εκάστοτε τράπεζα μπορούσε να αυξήσει τα έσοδά

της κατά εκατομμύρια ευρώ, λόγω της αυτόματης σύνδεσης του δικού της επιτοκίου βάσης με όλα τα χορηγηθέντα επιχειρηματικά δάνεια κυμαινόμενου επιτοκίου.

2. Φυσικά, θα μπορούσε κάποιος να επιχειρηματολογήσει ότι σε μια ελεύθερη οικονομία, αφού τα μέρη συμφώνησαν στο συγκεκριμένο επιτόκιο, δεν μπορεί εκ των υστέρων ο δανειολήπτης να "πάρει πίσω την υπογραφή του". Το πρόβλημα, όμως, δεν έγκειται στην αρχική συμφωνία, που όντως δεν μπορεί να ελεγχθεί σε μια ελεύθερη οικονομία, όπου ο πιστολήπτης έχει την δυνατότητα να συγκρίνει και να επιλέξει την τράπεζα που του παρέχει το μικρότερο επιτόκιο δανεισμού. **Το πρόβλημα γεννάται μετά την σύναψη της σύμβασης και καθ' όλη την διάρκεια λειτουργίας του δανείου. Η τράπεζα ενώ έχει δεσμεύσει πλέον τον πιστολήπτη-πελάτη της, μπορεί μονομερώς να αυξάνει το επιτόκιο βάσης της και άρα το επιτόκιο όλων των δανείων με κυμαινόμενο επιτόκιο που έχει χορηγήσει.**

3. Ένας άλλος αντίλογος θα ήταν ότι οι τράπεζες μεταβάλλανε τα βασικά τους επιτόκια χορηγήσεων με βάση το κόστος του χρήματος και τις συνθήκες της αγοράς, όπως εξάλλου αυτό οριζόταν και στις δανειακές συμβάσεις (στις συμβάσεις αναφέρονταν και άλλοι παράγοντες όπως π.χ. η διακύμανση του πληθωρισμού, ο γενικός και ειδικός πιστωτικός κίνδυνος, οι συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων κοκ). Η κρίση και τα προβλήματα που αντιμετώπισε η Χώρα μας και το πιστωτικό μας σύστημα, εξύψωσαν το κόστος δανεισμού και άρα αυτό έπρεπε να μετακυλιστεί στους δανειολήπτες. **Κανένας όμως παράγοντας από αυτούς που αναφέρονταν στις συμβάσεις δεν ήταν αριθμητικά μετρήσιμος ώστε να γνωρίζει ανά πάσα στιγμή ο δανειολήπτης το επιτόκιο της σύμβασής του.** Υπάρχουν πιστωτικά ιδρύματα όπου η κατάχρηση των συμβατικών αυτών όρων είναι εξόφθαλμη: παράλληλα με την ραγδαία πτώση των επιτοκίων της ΕΚΤ αυξάνανε τα δικά τους βασικά επιτόκια ή μειώνανε μεν τα βασικά επιτόκια αλλά σε αντιστάθμισμα αυξάνανε το περιθώριο (!). Για παράδειγμα, συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα σε τελικό επιτόκιο Euribor3m + 2% το 2010, λόγω μείωσης του επιτοκίου βάσης τα επόμενα χρόνια, αύξησε κατά 3% το περιθώριο με αποτέλεσμα το τελικό κυμαινόμενο επιτόκιο να παραμείνει στα ίδια σχεδόν επίπεδα.

4. Όσα αναφέρουμε εδώ είναι γνωστά στα πιστωτικά ιδρύματα και μάλιστα έχουν επιβληθεί κυρώσεις από την Τράπεζα της Ελλάδος οι οποίες και έχουν επικυρωθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας. **Ενδεικτικά αναφέρουμε την απόφαση 2857/2015 του Συμβουλίου της Επικρατείας που κρίθηκε η νομιμότητα σχετικού προστίμου για ρήτρα κυμαινόμενου επιτοκίου την οποία έκανε χρήση συστημικό πιστωτικό ίδρυμα στις συμβάσεις του και η οποία συνέδεε το επιτόκιο με το κόστος του χρήματος, την διακύμανση του πληθωρισμού, τον γενικό και ειδικό πιστωτικό κίνδυνο κοκ.** Κρίθηκε λοιπόν η σχετική ρήτρα ως παράνομη λόγω της πρόβλεψης στη δανειακή σύμβαση αόριστων και γενικόλογων κριτηρίων ως παραγόντων που επηρεάζουν τη μεταβολή του επιτοκίου και που ο μέσος συναλλασσόμενος δεν μπορεί να αντιληφθεί και να υπολογίσει.

5. Εξάλλου, στο παράνομο της πρακτικής αυτής καταλήγουμε λαμβάνοντας υπόψη και το δίκαιο της προστασίας του καταναλωτή. Αφού ήδη από την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου (απόφαση 13/2015) έχει κριθεί ότι και η επιχείρηση δανειολήπτης είναι καταναλωτής, μπορούμε ευχερώς να εφαρμόσουμε το δίκαιο αυτό και στις περιπτώσεις χορήγησης επιχειρηματικών δανείων. Η νομοθεσία λοιπόν, ελληνική και κοινοτική, απαγορεύει να χρησιμοποιούνται ρήτρες επιτοκίου που δεν είναι διαφανείς και που η διακύμανσή τους δεν μπορεί να ελεγχθεί ευχερώς από τον δανειολήπτη. Και φυσικά βασικό επιτόκιο τράπεζας το οποίο μεταβάλλεται βάσει αόριστων κριτηρίων όπως "κόστος του χρήματος" ή "συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού" δεν μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι είναι ευχερώς ελέγξιμο από τον

δανειολήπτη. Και για το θέμα αυτό, έχουμε δεκάδες αποφάσεις ελληνικών δικαστηρίων, όπως και συστάσεις του Συνηγούρου του Καταναλωτή, που κάνουν δεκτούς αυτούς τους ισχυρισμούς.

6. Το μεγάλο ερώτημα που έρχεται άμεσα στο μυαλό του αναγνώστη είναι το εξής: ας πούμε ότι δεχόμαστε το παράνομο της συγκεκριμένης συμφωνίας κυμαινόμενου επιτοκίου, ποιο είναι το αποτέλεσμα; Εδώ οι απόψεις δίστανται. **Μία άποψη δέχεται ότι θα πρέπει το αρχικό συμφωνηθέν επιτόκιο να επαναυπολογιστεί βάσει των διακυμάνσεων του παρεμβατικού επιτοκίου της ΕΚΤ, το οποίο θεωρείται ως ένα αντικειμενικό επιτόκιο μέτρησης του κόστους δανεισμού για τα πιστωτικά ιδρύματα. Η άλλη άποψη θέλει τα δάνεια να μετατρέπονται σε άτοκα, και να υποχρεούται μάλιστα το πιστωτικό ίδρυμα να επιστρέψει τους τόκους που έχει στο μεταξύ εισπράξει. Μάλιστα το άτοκο ή όχι των δανείων αυτών αναμένουμε να κριθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στην υπόθεση C-125/18.**

7. Πίσω από αυτή την τελευταία άποψη περί επιβολής στην τράπεζα της κύρωσης του άτοκου δανείου, κρύβεται ο εξής συλλογισμός: αν η μόνη κύρωση στα πιστωτικά ιδρύματα που παραβιάζουν το παραπάνω νομοθετικό πλαίσιο είναι η εφαρμογή των διακυμάνσεων του επιτοκίου της ΕΚΤ, που ούτως ή άλλως ήταν υποχρεωμένα εξ αρχής να εφαρμόσουν (κατά κύριο λόγο θα εφαρμόζαν δείκτες ΕΚΤ ή Euribor), ποιο πιστωτικό ίδρυμα, ως λογικά σκεπτόμενη χρηματοδοτική επιχείρηση, θα αποφάσιζε να μην παραβιάζει τον νόμο; Αφού ακόμα και στις περιπτώσεις που ο δανειολήπτης θα προσφύγει στην δικαιοσύνη (σπανίως), το αποτέλεσμα είναι να εφαρμοστεί ότι θα έπρεπε να είχε εφαρμοστεί από την αρχή (απόφαση Banco Español de Crédito, Δικαστήριο Ε.Ε.). **Ενδέχεται, δηλαδή, η αντιμετώπιση αυτή να παροτρύνει το πιστωτικό ίδρυμα «απλώς να δοκιμάσει την τύχη του περιλαμβάνοντας στην σύμβαση όσο το δυνατόν περισσότερες καταχρηστικές ρήτρες και ελπίζοντας ότι σημαντικό ποσοστό αυτών θα διαφύγει της προσοχής του εθνικού δικαστή» (Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα Δικαστηρίου Ε.Ε. -Υπόθεση C-618/10).**

8. Τα ελληνικά δικαστήρια μέχρι στιγμής προβαίνουν στην πρώτη λύση και αναπροσαρμόζουν τα επιτόκια με βάση τις μεταβολές του παρεμβατικού επιτοκίου της ΕΚΤ, άρα προς τα κάτω (βλ. ενδεικτικά Εφετείο Αθηνών 5180/2014). Με τον υπολογισμό αυτό, όμως, και πάλι προκύπτει ένα μεγάλο όφελος για τον δανειολήπτη, αν λάβουμε υπόψη μας ότι αφενός η αναπροσαρμογή αυτή γίνεται σε βάθος περίπου 10ετίας, αφετέρου ότι τα επιχειρηματικά δάνεια αφορούν σε μεγάλα ποσά δανεισμού και άρα υψηλά ποσά τόκων. **Για παράδειγμα, σε ένα δάνειο με χρήση αλληλόχρεου λογαριασμού ύψους 500.000 ευρώ, το ποσό των τόκων για μια δεκαετία, χωρίς καταβολή κεφαλαίου, με ένα επιτόκιο αναφοράς το οποίο παρέμεινε αμετάβλητο μετά το 2009 στο 8%, ανέρχεται στις 400.000 Ευρώ. Αν αναπροσαρμοσθεί, όμως, με βάση τις μεταβολές του επιτοκίου της ΕΚΤ, προκύπτει μια ωφέλεια τόκων ύψους περίπου 160.000 Ευρώ, ποσό που θα πρέπει να επιστραφεί από το πιστωτικό ίδρυμα στον δανειολήπτη.**

Για περισσότερες πληροφορίες και για εγγραφή στην λίστα ενημερώσεών μας επικοινωνήστε μαζί μας:

ΓΙΑΝΝΑΤΣΗΣ ΚΑΙ ΨΑΡΑΚΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

WWW.YIANNATSI.GR

38, ΚΑΡΝΕΑΔΟΥ, ΚΟΛΩΝΑΚΙ

106 76, ΑΘΗΝΑ

ΕΛΛΑΔΑ

T: (+30) 210 7231076

F: (+30) 210 7231075